

Гринь Олена

<https://orcid.org/0000-0001-8307-8070>

ResearcherID 0033501

Scopus-Author ID 59539632100

Кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: olenagreen5@ukr.net

Петреченко Ірина

<https://orcid.org/0000-0001-6677-1260>

ResearcherID 0031846

Кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: petrechenko-ie@ukr.net

Яснівська Людмила

<https://orcid.org/0000-0001-9590-8254>

ResearcherID 0036021

Кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: lusiajasnovskaja@ukr.net

ТРАДИЦІЇ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Метою є висвітлення становлення та розвитку традицій навчання історії України в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка в роки незалежності України, а також у визначенні основних освітньо-методичних підходів і педагогічних практик, що сформувалися в процесі підготовки фахівців.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять принципи історизму, об'єктивності та системності, що дозволяють розглядати становлення і розвиток традицій навчання історії України в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка у контексті трансформації української історичної освіти та змін у системі вищої школи. Принципи історизму дав змогу простежити еволюцію змісту й методики викладання історії України від початку 1990-х рр. до сучасності з урахуванням суспільно-політичних і освітніх процесів, що впливали на розвиток гуманітарної освіти. Принцип системності забезпечив розгляд навчання історії України як складової цілісного освітнього й наукового середовища університету. Історико-генетичний метод використано для аналізу етапів формування системи навчання історії України. Історико-порівняльний метод дозволив зіставити зміст і структуру навчальних курсів різних періодів та простежити зміну методичних підходів до викладання історії. Історико-системний підхід застосовано для дослідження взаємозв'язку між навчальним процесом, науковою діяльністю викладачів і здобувачів освіти та інституційним розвитком університету.

Метод аналізу та узагальнення документальних джерел, зокрема навчальних планів, робочих програм дисциплін, навчально-методичних посібників, матеріалів наукових конференцій і публікацій викладачів, присвячених проблемам історичної освіти та методики викладання історії України дозволив визначити основні напрями розвитку історичної освіти в університеті. Аналіз освітніх практик, зокрема форм організації навчального процесу та використання сучасних освітніх технологій, включно з цифровими платформами, технологіями змішаного й дистанційного навчання, інтеграцією інфомедійної грамотності та цифрових ресурсів у викладанні історичних дисциплін дозволив схарактеризувати стан впровадження інновацій.

Застосування зазначених методологічних підходів і методів дало змогу комплексно дослідити традиції навчання історії України в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та простежити їхню еволюцію.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі становлення та розвитку традицій навчання історії України у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка у період незалежності України. Уперше узагальнено досвід викладання історії України в університеті як цілісної освітньо-наукової практики, що поєднує навчальний процес, наукові дослідження, студентську наукову діяльність та співпрацю із закладами загальної середньої і позашкільної освіти.

У роботі уперше систематизовано еволюцію змісту навчальних курсів історії України, визначено основні освітньо-методичні підходи до їх викладання та показано роль кафедри історії України, археології та краєзнавства у формуванні регіонального осередку історичної науки й підготовці фахівців-істориків.

Окрему увагу приділено висвітленню сучасних тенденцій розвитку методики навчання історії України в університеті, зокрема використанню цифрових освітніх технологій, елементів змішаного та дистанційного навчання, інтеграції медіаграмотності, а також залученню здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності, зокрема через участь у наукових конференціях, археологічних та етнографічних експедиціях.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що традиції навчання історії України в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка сформувалися як цілісна та динамічна система, що поєднує багаторічний академічний досвід із сучасними освітніми підходами. Їх розвиток відбувся у тісному зв'язку із суспільно-політичними трансформаціями, реформуванням вищої освіти та становленням незалежної української держави.

Встановлено, що еволюція змісту навчальних курсів історії України, удосконалення методики навчання та активна науково-дослідна діяльність викладачів і студентів сприяли формуванню потужного освітньо-наукового осередку регіонального рівня. Важливу роль у цьому процесі відіграє кафедра історії України, археології та краєзнавства, яка забезпечує спадкоємність наукових шкіл і високий рівень навчання історії України.

Сучасний етап розвитку історичної освіти в університеті засвідчує ефективно поєднання традиційних методів навчання з інноваційними підходами. Інновації у методиці викладання історії України в НУЧК реалізуються через поєднання авторських методичних розробок, цифрових освітніх технологій, інтерактивних форм навчання та системного професійного розвитку викладачів і здобувачів освіти. Такий підхід забезпечує підготовку фахівців, здатних до критичного аналізу історичних процесів і використання сучасних дослідницьких інструментів у професійній діяльності.

Важливою складовою освітніх традицій є тісний взаємозв'язок навчального процесу з науковою роботою, практичною діяльністю, участь викладачів і студентів у конференціях, археологічних та етнографічних експедиціях, роботі наукових гуртків, проблемних груп і співпраці з освітніми установами, що сприяє формуванню та розвитку дослідницьких компетентностей і професійного мислення.

Накопичений досвід Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка навчання історії України демонструє ефективність поєднання освітньої, наукової та практичної складових підготовки фахівців. Він є важливим прикладом успішного розвитку історичної освіти в умовах сучасних викликів та може бути використаний для подальшого вдосконалення методики навчання історії України у закладах вищої освіти України.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом впливу цифровізації та сучасних викликів на трансформацію історичної освіти, а також із розширенням міждисциплінарних підходів у навчанні історії.

Ключові слова: історія України, історична освіта, заклади вищої освіти, методика викладання історії, освітні традиції, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського, історичне мислення, наукові дослідження, медіаграмотність, цифрові технології в освіті, дослідницьке навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Традиції університетської історичної освіти є важливою складовою формування національної гуманітарної науки та підготовки фахових істориків і вчителів історії. Освітні інституції, що мають тривалу історію розвитку, виступають осередками збереження й передачі академічних практик, наукових підходів і педагогічного досвіду. У цьому контексті особливе місце посідає Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (далі – НУЧК) – один із найдавніших освітніх центрів України, витоки якого сягають початку XVIII ст.

Історія університету відображає еволюцію української освітньої традиції від гуманітарної освіти в стінах Чернігівського колегіуму до сучасної університетської системи підготовки фахівців. Важливою складовою цієї традиції є навчання історії, що формувалося під впливом суспільно-політичних процесів, змін у науковій думці та науково-методичних підходів до вивчення історії, а також у освітній політиці. У НУЧК, який відіграє провідну роль в освітньому і науковому процесі на теренах Північного Лівобережжя, накопичено значний досвід щодо навчання історії України, який поєднує фундаментальну академічну підготовку фахівців з різних напрямків, ґрунтовні наукові дослідження та впровадження сучасних освітніх і методичних підходів.

Попри наявність окремих досліджень, присвячених історії університету та окремим аспектам історичної освіти, проблема формування й розвитку традицій викладання історії України у межах освітнього осередку не була предметом спеціального комплексного аналізу. Натомість вивчення цього досвіду є важливим як для осмислення інституційної історії НУЧК, так і для узагальнення методики навчання історії у закладах вищої освіти.

Російсько-українська війна загострила увагу суспільства до питань історичної пам'яті, протидії інформаційним маніпуляціям та формування критичного розуміння минулого. У цих умовах особливого значення набуває роль історичної освіти. Водночас актуальність дослідження визначається реформуванням системи вищої школи та цифровізацією навчального процесу. У цьому контексті аналіз освітніх традицій і методичних підходів у НУЧК дає змогу простежити спадкоємність академічної школи та окреслити перспективи подальшого розвитку навчання історії України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчання історії України у закладах вищої освіти привертає увагу науковців, які підкреслюють її важливу роль у формуванні історичної пам'яті та підготовці фахівців-істориків і вчителів історії. У сучасних дослідженнях увага приділяється як змісту університетських курсів історії України, так і методичним підходам до їх навчання, інтеграції новітніх освітніх технологій та формуванню історичного мислення здобувачів освіти.

Проблематика навчання історії України у закладах вищої освіти привертає увагу дослідників історичної освіти та педагогіки вищої школи. У науковій літературі розглядаються питання змісту університетських курсів історії, методичних підходів до їх реалізації, формування історичного мислення здобувачів освіти, а також використання сучасних освітніх технологій у навчальному процесі.

У працях, присвячених методиці навчання історії у закладах вищої освіти, досліджуються особливості формування історичної пам'яті та професійних компетентностей майбутніх істориків і вчителів історії. Зокрема, у працях О. Д. Бойка, А. А. Голуб, О. С. Гончарової, І. М. Лебедевої, Т. В. Грушевої розглянуто специфіку навчання історичних дисциплін у вищій школі, роль історії України у формуванні світогляду студентів, а також сучасні виклики історичної освіти, пов'язані з цифровізацією навчального процесу та змінами освітніх стандартів [1; 3; 4; 10; 14]. Дослідники наголошують на необхідності поєднання традиційних академічних підходів із сучасними педагогічними технологіями, інтерактивними формами роботи та використанням цифрових освітніх ресурсів.

Важливими є дослідження, у яких висвітлено розвиток історичної освіти в університеті, діяльність наукових шкіл і формування кадрового потенціалу історичної науки регіону. Зокрема, у праці А. М. Боровика та М. А. Боровика подано історію університету через біографії його керівників, що дозволяє простежити еволюцію освітнього закладу та його роль у підготовці педагогічних кадрів [2]. Важливим джерелом для вивчення розвитку історичної освіти є дослідження В. П. Коваленка, О. Б. Коваленка та Л. В. Ясновської, присвячене історії кафедри історії та археології України, у якому розглянуто становлення кафедри, основні напрями наукових досліджень та її роль у підготовці фахівців-істориків [13].

Викладачі університету присвятили цілу низку наукових праць висвітленню власного досвіду викладання історії України. Зокрема, у працях О. В. Гринь аналізуються можливості використання цифрових платформ і ресурсів у навчанні історичних дисциплін та інтеграція інфомедійної грамотності у процес навчання історії [5; 6; 9; 25]. Праці І. С. Петrenchенко присвячені організації дистанційного навчання та розробці навчально-методичного забезпечення курсів історії України, зокрема доби Гетьманщини [17; 18; 21; 25]. Методологічні та джерелознавчі аспекти підготовки істориків розглядаються у працях А. М. Острянка [16], а питання музейної освіти та практичної підготовки істориків у роботах С. А. Токарева та Т. Ф. Дорохіної [11; 22]. Л. В. Ясновська приділила увагу особливостям навчання історичного краєзнавства у закладі вищої освіти [23; 24]. Навчально-методичні посібники та практикуми, підготовлені викладачами університету, відображають сучасні підходи до організації навчального процесу та формування дослідницьких компетентностей здобувачів освіти [7; 8; 15; 19; 20; 22].

Таким чином, наявні дослідження висвітлюють окремі аспекти історичної освіти у закладах вищої освіти, історію університету та науково-педагогічну діяльність його викладачів. Водночас традиції навчання історії України в НУЧК як цілісне освітньо-наукове явище залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою є висвітлення становлення та розвитку традицій навчання історії України в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка в роки незалежності України, а також у визначенні основних освітньо-методичних підходів і педагогічних практик, що сформувалися в процесі підготовки фахівців.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та/або експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження. Методологічну основу дослідження становлять принципи

історизму, об'єктивності та системності, що дозволяють розглядати становлення і розвиток традицій навчання історії України в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка у контексті трансформацій української історичної освіти та змін у системі вищої школи. Принцип історизму дав змогу простежити еволюцію змісту й методики викладання історії України від початку 1990-х рр. до сучасності з урахуванням суспільно-політичних і освітніх процесів, що впливали на розвиток гуманітарної освіти. Принцип системності забезпечив розгляд навчання історії України як складової цілісного освітнього й наукового середовища університету. Історико-генетичний метод використано для аналізу етапів формування системи навчання історії України. Історико-порівняльний метод дозволив зіставити зміст і структуру навчальних курсів різних періодів та простежити зміну методичних підходів до викладання історії. Історико-системний підхід застосовано для дослідження взаємозв'язку між навчальним процесом, науковою діяльністю викладачів і здобувачів освіти та інституційним розвитком університету.

Метод аналізу та узагальнення документальних джерел, зокрема навчальних планів, робочих програм дисциплін, навчально-методичних посібників, матеріалів наукових конференцій і публікацій викладачів, присвячених проблемам історичної освіти та методики викладання історії України дозволив визначити основні напрями розвитку історичної освіти в університеті. Аналіз освітніх практик, зокрема форм організації навчального процесу та використання сучасних освітніх технологій, включно з цифровими платформами, технологіями змішаного й дистанційного навчання, інтеграцією інфомедійної грамотності та цифрових ресурсів у викладанні історичних дисциплін дозволив схарактеризувати стан впровадження інновацій.

Застосування зазначених методологічних підходів і методів дало змогу комплексно дослідити традиції навчання історії України в НУЧК та простежити їхню еволюцію.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

З часів заснування у 1916 р. Чернігівського вчительського інституту, назва, статус і структура якого надалі неодноразово змінювалися, у його стінах повсякчас готували фахівців-істориків. Навчальна дисципліна «Історія України» завжди була представлена в освітньому процесі, але зі зрозумілих причин до 1991 р. у дуже обмеженому обсязі. У радянський період історична освіта у вищій школі була побудована на ідеологічно зорієнтованих дисциплінах, зокрема «історії КПРС» та курсах, що інтерпретували минуле України як складову історії СРСР.

Становлення незалежності України на початку 1990-х рр. зумовило глибоку трансформацію гуманітарної освіти, зокрема системи викладання історії у закладах вищої освіти. Одним із важливих напрямів цих змін стало запровадження обов'язкового курсу історії України для здобувачів освіти всіх спеціальностей, що сприяло утвердженню національно-орієнтованої історичної освіти.

Вагомий внесок у підготовку вчителів-істориків здійснював історичний факультет (нині – Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського) Чернігівського державного педагогічного інституту (нині – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка), де було запроваджено комплексне вивчення історії України.

Навчальний процес охоплював базові курси зі стародавньої, середньовічної та ранньомодерної історії України, а також нової і новітньої історії. Викладання зазначених дисциплін здійснювали провідні науково-педагогічні працівники: В. П. Коваленко, М. С. Чуприна, О. Б. Коваленко, Т. П. Демченко та О. П. Удод.

Поява численних наукових досліджень з історії України після відновлення її державної незалежності, у яких історія була позбавлена ідеологічної заангажованості, публікація комплексів історичних джерел створили передумови для більш ґрунтовного вивчення минулого України. Як наслідок, на історичному факультеті було впроваджено системне навчання історії України з найдавніших часів до сучасності, що реалізовувалося в межах шести навчальних семестрів.

На першому курсі студенти вивчають курс історії України від найдавніших часів до середини XIII ст. Його зміст, структуру, навчально-методичне забезпечення розробив В. П. Коваленком. Згодом викладання цього курсу продовжила Л. В. Ясновська. Історія українського народу другої половини XIII – середини XVII ст., коли українські землі перебували у складі Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої, вивчається в межах відповідного навчального курсу, який викладали С. А. Леп'явко, а згодом – О. В. Гринь.

Змістовне і навчально-методичне забезпечення та викладання курсу історії Української козацької держави від середини XVII до кінця XVIII ст. було започатковано О. Б. Коваленком, згодом продовжено С. В. Дмитрієнком та І. Є. Петrenchенко. Наступний період в історії України, від кінця XVIII до початку XX ст., коли українські землі перебували у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій, вивчається в межах окремого курсу, який у різні часи викладали В. М. Шевченко, С. Ю. Кулінська, О. Ф. Тарасенко, О. С. Гейда та О. Я. Рахно.

В рамках наступних двох навчальних семестрів здобувачі освіти Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського зосереджують увагу на вивченні історії України новітньої доби – від початку XX ст. до сьогодення. Цей період історії України структурується у два навчальні етапи. Перший розпочинається історією визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр. і завершується вивченням подій Другої світової війни. Другий етап охоплює історію України другої половини XX ст. до сьогодення і відображає перехід від радянського минулого до незалежної демократичної держави, яка стикається з сучасними геополітичними та соціально-економічними

викликами. Зазначений курс історії України викладали Т. П. Демченко, С. В. Бутко, М. М. Коропатник, А. А. Гапійенко, Н. П. Слобожаніна, А. Л. Курданов, В. М. Гаврилов, О. Я. Рахно та О. В. Гринь.

Паралельно з курсом історії України студенти Навчально-наукового інституту історії та соціо-гуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського вивчають суміжні дисципліни, зокрема археологію та методику польових археологічних досліджень (В. П. Коваленко, Л. В. Ясновська, Ю. М. Ситий, О. Є. Черненко, О. М. Веремейчик, Р. М. Луценко, В. М. Скороход), спеціальні історичні дисципліни (О. Є. Черненко), українське джерелознавство (В. М. Бойко, А. М. Острянюк), українську історіографію (О. Б. Коваленко, С. В. Дмитрієнко, І. Є. Петrenchенко), архівознавство (О. Б. Коваленко), музеєзнавство (С. А. Токарев), етнографію (В. М. Шевченко, А. Л. Козаков, Ю. А. Русанов, Т. Ф. Дорохіна), краєзнавство (Л. В. Ясновська), українознавство (Л. А. Юда, Т. Ф. Дорохіна). Набуті знання закріплюються під час проходження педагогічної, археологічної, музейної та етнографічної практик. Такий комплекс навчальних дисциплін дозволяє здобувачам освіти отримати всебічну підготовку в галузі історичних та соціо-гуманітарних дисциплін.

Курси історії України від початку 1990-х рр. є обов'язковим компонентом освітніх програм усіх спеціальностей, за якими здійснювалася підготовка фахівців у НУЧК. Історію України на різних факультетах викладали П. В. Пиріг, О. Г. Баранков, А. О. Добровенко, І. М. Акименко, О. Я. Рахно, В. М. Половещ, В. І. Панченко, О. В. Гринь, В. М. Гаврилов, Л. В. Ясновська, І. Є. Петrenchенко, В. М. Пилипенко, С. А. Токарев, С. В. Щербина.

Нині навчання історії України в НУЧК забезпечують науково-педагогічні працівники кафедри історії України, археології та краєзнавства, яка за час свого існування зазнавала трансформацій. Її очолювали протягом 1990–2020-х рр. О. Б. Коваленко, В. М. Шевченко, В. П. Коваленко, О. Я. Рахно, А. М. Острянюк, О. В. Гринь [12]. Усі викладачі кафедри мають наукові ступені та вчені звання, а значна частина є випускниками інституту, що підкреслює високий рівень науково-освітньої підготовки.

Викладачі університету приділяють значну увагу формуванню та постійному оновленню навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, що є важливою складовою підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі історії. Важливим результатом цієї роботи є підготовка та видання навчально-методичних посібників, практикумів, збірників тестових завдань, методичних рекомендацій та інших дидактичних матеріалів, що забезпечують належний рівень викладання історичних дисциплін. Зокрема, навчально-методичний посібник «Історія України XIX ст.», видала С. Ю. Кулінська. У спів-авторстві з Т. П. Демченко нею також підготовлено методичний посібник «Тести з історії України», що став важливим інструментом для контролю знань здобувачів освіти. А. М. Острянюком розроблено низку навчально-методичних посібників, серед них «Методологія історії», «Актуальні проблеми історичного джерелознавства» та «Джерелознавство історії України» [15]. О. Я. Рахно належать навчально-методичний посібник «Грошовий обіг в Україні у XVIII–XX ст.» та інформаційний пакет методичних матеріалів «Історія України», укладений відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу [13, 7]. «Практикум з історії України литовсько-польської доби» О. В. Гринь орієнтований на розвиток практичних навичок роботи з історичними джерелами та формування дослідницьких компетентностей здобувачів освіти [8]. Навчально-методична база продовжує активно оновлюватися. Зокрема, І. Є. Петrenchенко підготувала навчально-методичний посібник з «Історії України доби Гетьманщини» [20], а С. А. Токарев – з «Музеєзнавства» [22]. Ці матеріали не лише забезпечують ефективність навчання, а й сприяють формуванню у здобувачів освіти критичного мислення, аналітичних умінь та здатності до самостійної навчальної та науково-дослідної діяльності.

Викладацький склад університету активно долучається до наукових досліджень, зосереджуючи увагу на актуальних питаннях історії українського народу. Їхня наукова та педагогічна діяльність сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти системного бачення історичного розвитку України та поглибленому засвоєнню ключових етапів її державотворення.

На сучасному етапі навчання історії України в НУЧК ґрунтується на поєднанні традиційної академічної підготовки істориків із сучасними освітніми технологіями та інтерактивними методами навчання. Аналіз робочих навчальних програм дисциплін і навчально-методичних посібників засвідчує системне оновлення змісту та методики навчання, орієнтоване на формування дослідницьких і аналітичних компетентностей майбутніх істориків і вчителів історії. Навчально-методичні матеріали курсів з історії України передбачають поєднання проблемно-хронологічного підходу з роботою з історичними джерелами та науковою літературою.

Навчальний процес орієнтований на формування у здобувачів освіти ключових фахових компетентностей: здатності аналізувати історичні процеси, працювати з різними типами джерел, застосовувати понятійно-категоріальний апарат історичної науки та презентувати результати власних досліджень. Значна частина навчального часу відводиться самостійній роботі здобувачів освіти, що сприяє розвитку навичок наукового пошуку та академічного письма.

Інноваційною складовою методики навчання історії є активне використання цифрових освітніх технологій. Навчальні дисципліни з історії України мають електронні курси на платформі Moodle, де розміщено лекційні матеріали, презентації, тестові завдання, історичні джерела та методичні рекомендації до самостійної роботи. Використання цієї платформи забезпечує поєднання традиційних аудиторних занять із елементами змішаного та дистанційного навчання, а також створює можливості для оперативного зворотного зв'язку та контролю навчальних результатів. У межах навчальних курсів студенти опановують

роботу з електронними архівами, цифровими бібліотеками та онлайн-базами історичних джерел з історії України, а також знайомляться з принципами відповідального використання систем штучного інтелекту для пошуку, систематизації та аналізу історичної інформації.

У навчальному процесі застосовуються інтерактивні методи, проблемні лекції, дискусії, підготовка індивідуальних дослідницьких проектів [25]. Важливим напрямом є інтеграція медіаграмотності, що передбачає формування у здобувачів освіти навичок критичного аналізу історичної інформації, роботи з різними типами джерел та розпізнавання інформаційних маніпуляцій [6].

Важливим чинником розвитку інновацій у методиці навчання історії є систематичне підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, участь у наукових конференціях, методичних семінарах, освітніх тренінгах і міжнародних проєктах. Значну роль відіграє неформальна та інформальна освіта, що реалізується через участь у вебінарах, онлайн-курсах, професійних освітніх платформах і фахових спільнотах. До таких форм освітньої активності залучаються і здобувачі освіти, що сприяє формуванню навичок навчання впродовж життя. Таким чином, сучасний етап розвитку історичної освіти в університеті поєднує академічні традиції підготовки істориків із впровадженням новітніх педагогічних і цифрових технологій.

Запорукою закріплення та отримання знань є залучення здобувачів освіти до наукової роботи. З 1990-х рр. активно діяли проблемні дослідницькі групи, які об'єднували молодих викладачів, аспірантів та студентів: «Археологія та стародавня історія Північного Лівобережжя» (керівник – В.П. Коваленко), «Регіональна історія та історіографія Північного Лівобережжя нового й новітнього часу» (керівник – О. Б. Коваленко), «Церковна історія та історіографія Лівобережної України» (керівники – О. С. Гейда та С. Ф. Тарасенко), «Голодомори ХХ ст. в Україні» (керівник – Т. П. Демченко) [13, 14]. Члени цих проблемних дослідницьких груп брали активну участь у наукових конференціях.

Сталою традицією в НУЧК є проведення щорічної наукової конференції молодих учених та студентів (на сьогодні відбулося вже 28 таких конференцій), за результатами роботи якої видається збірник наукових праць «Juvenia studia» із матеріалами доповідей учасників.

Упродовж 2002–2021 рр. проводилася міжнародна студентська наукова конференція «Середньовічні та ранньомодерні старожитності Центрально-Східної Європи», матеріали якої оприлюднювалися окремими збірниками. Серед учасників конференції – студенти університетів України, Білорусі, Росії, а також Канади, Норвегії, Болгарії, Японії. З 2001 р. на базі Шестовицької міжнародної археологічної експедиції було започатковано Міжнародну літню польову школу молодих археологів, у складі якої свою професійну майстерність вдосконалили понад 150 студентів, магістрантів та аспірантів з 15 університетів України, Росії, Білорусі, Норвегії. Заняття зі слухачами проводили відомі вітчизняні й зарубіжні вчені П. П. Толочко, О. П. Толочко, В. М. Ричка, О. П. Моця, В. І. Мезенцев, М. Дімнік.

У кооперації з іншими навчальними закладами і науковими установами щороку проводяться археологічні експедиції (керівники: В. П. Коваленко, А. Л. Козаков, О. М. Веремейчик, Ю. М. Ситий, О. Є. Черненко, Р. М. Луценко, В. М. Скороход, О. В. Терещенко, О. М. Бондар), які працюють головним чином на теренах Північного Лівобережжя. Студенти долучаються до роботи науково-дослідного підрозділу, який займається вивченням і охороною археологічних пам'яток регіону. Розкопки у Чернігові, Любечі, Ніжині, Новгороді-Сіверському, Батурині, Автунічах, Путиську, Шестовиці, Седневі істотно збагатили джерельну базу історичної науки й дозволили відтворити чимало невідомих або призабутих сторінок минувшини, а студенти обрали майбутні напрямки наукової діяльності.

НУЧК відіграє роль провідного організатора і координатора наукових досліджень з історії в регіоні. Про високий рівень навчання історії України свідчать тісні контакти НУЧК з провідними академічними установами України, зокрема з Інститутом історії України, Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського та Інститутом етнології, мистецтвознавства і фольклористики ім. М. Т. Рильського Національної Академії наук України, а також з Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства Державного комітету архівів України. На базі Інституту регулярно проводяться міжнародні, всеукраїнські та регіональні наукові конференції, видається науковий журнал «Сіверянський літопис», включений до переліку видань категорії «Б».

На базі НУЧК діють науково-дослідні центри археології та стародавньої і ранньомодерної історії Північного Лівобережжя імені Д. Я. Самоквасова, краєзнавчих студій імені П. К. Федоренка, гендерних студій імені С. Ф. Русової, усної історичних досліджень, вивчення історії релігії та церкви імені Лазаря Барановича. Їх діяльність сприяє не тільки розробці нових проблем з історії України, але і проведенню низки круглих столів, конференцій та читань, серед яких Батуринські, Любецькі, Самоквасівські та Шрагівські Читання.

З 2024 р. здійснюються дослідження у рамках науково-дослідних тем «Регіональна історія та історіографія Північного Лівобережжя», «Чернігівське князівство (XI–XIII ст.) за матеріалами археологічних досліджень», «Етнографічні дослідження Чернігівщини», «Історик і війна: наукова думка про війни та істориків у них».

Важливою складовою підготовки майбутніх істориків і вчителів історії є виконання курсових та кваліфікаційних робіт бакалаврського та магістерського рівнів освіти. В процесі їх підготовки таких досліджень здобувачі освіти набувають досвіду самостійної наукової діяльності, опановують методи історичного аналізу, працюють з історичними джерелами та науковою літературою. Це сприяє формуванню дослідницьких компетентностей, розвитку критичного мислення, уміння визначати наукові проблеми та аргументовано представляти результати власних досліджень. Для багатьох здобувачів освіти

курсів роботи стають першим етапом у підготовці більш ґрунтовних бакалаврських і магістерських, а для деякого – і дисертаційних досліджень.

Аналіз тематики курсових і кваліфікаційних робіт з історії України демонструє широкий спектр наукових інтересів здобувачів освіти і водночас відображає основні напрями навчально-наукової діяльності кафедри історії України, археології та краєзнавства. Значну їх частину становлять дослідження, присвячені політичній та соціальній історії України різних історичних періодів. Здобувачі освіти звертаються до проблем державотворення, історії національно-визвольних рухів та ключових подій української історії. Вагоме місце у студентських дослідженнях займають роботи з регіональної історії та історичного краєзнавства, насамперед історії Чернігівщини. До них належать теми, присвячені історії населених пунктів, культурної спадщини та діяльності визначних діячів регіону, зокрема «Громадська діяльність М. М. Коцюбинського на Чернігівщині», «Голодомор 1932–1933 рр. у Корюківському районі», «Побут сільського населення Чернігівщини у другій половині ХХ ст.», «Чернігів туристичний: початок історії» та інші. Водночас помітним є зростання інтересу до соціокультурної історії та історії повсякденності. Окрему групу становлять біографічні дослідження, присвячені життю і діяльності визначних діячів української культури, науки та громадського життя. Про високий рівень студентських наукових студій з історії України свідчать перемоги та призові місця на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт. Так, у 2016 р. у галузі знань «Гуманітарні науки» зі спеціальності «Історичні науки» перше місце здобула робота «Грошові скарби Чернігово-Сіверської землі Х–ХІІІ ст.» П. А. Кириченка.

Аналіз тематики студентських наукових робіт демонструє широту проблематики їх досліджень. Поєднання традиційних напрямів політичної історії з дослідженнями регіональної історії, соціокультурних процесів і актуальних подій сучасності свідчить про поступове оновлення змісту історичної освіти та орієнтацію навчального процесу на сучасні методологічні підходи історичної науки.

Про високий рівень наукового потенціалу викладачів НУЧК в царині історії України свідчить відкриття у 1992 р. аспірантури зі спеціальності 07.00.02 «Вітчизняна історія». У 2008–2021 рр. в університеті діяла спеціалізована вчена рада К 79.053.01 з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальностями 07.00.01 – історія України та 07.00.02 – всесвітня історія. Її головою був доктор історичних наук, професор В. О. Дятлов, а вченим секретарем – кандидат історичних наук, доцент А. М. Острянюк. Серед тих, хто успішно захистив дисертаційні дослідження: Н. Б. Реброва – Генеральний директор Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній», М. М. Блакитний – директор Чернігівського обласного історичного музею імені В. В. Тарновського, Н. М. Дмитренко – заступник директора Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського, Н. А. Саєнко – учений секретар Національного заповідника «Гетьманська столиця» та інші.

Сучасна підготовка докторів філософії здійснюється в межах освітньо-наукової програми «Історія та археологія», яка була впроваджена у 2018/2019 навчальному році відповідно до Закону України «Про освіту» та Закону України «Про вищу освіту». Програма реалізується за спеціальністю В9 «Історія та археологія» та спрямована на формування дослідника, здатного до генерації нових наукових знань, самостійної наукової діяльності й інтеграції у міжнародне академічне середовище. У 2025 р. ОНП успішно пройшла акредитацію, що підтвердило її відповідність вимогам третього рівня вищої освіти. За цей час здійснено п'ять успішних захистів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з історії та археології, тематика яких пов'язана з регіональною історією.

Важливою складовою традицій навчання історії України в НУЧК є системна співпраця з закладами позашкільної та загальної середньої освіти, насамперед із Малою академією наук України та Чернігівським обласним науковим ліцеєм. Така взаємодія сприяє формуванню дослідницьких компетентностей учнівської молоді, забезпечує наступність між шкільною та університетською історичною освітою і виступає важливим елементом профорієнтаційної роботи.

Науково-педагогічні працівники НУЧК активно залучені до організації та проведення щорічних обласних історико-краєзнавчих конференцій учнівської молоді, що відбуваються у співпраці з ОКНЗ «Чернігівська МАН учнівської молоді» (всього відбулося дванадцять таких конференцій). Викладачі (Л. В. Ясновська, О. Я. Рахно, Д. К. Гринь, О. В. Гринь, Л. А. Юда, Н. В. Притулик, А. М. Острянюк, Л. М. Шара, О. Б. Стрілюк та ін.) беруть участь у роботі журі II етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України, здійснюючи експертне оцінювання письмових досліджень та їх публічного захисту. Учнівські наукові роботи, підготовлені під науковим керівництвом викладачів НУЧК, присвячені актуальним проблемам історії України та регіональної історії.

Окремим напрямом співпраці є взаємодія з Чернігівським обласним науковим ліцеєм, що реалізується через профорієнтаційні, освітні та науково-популяризаційні заходи. До їх проведення активно долучаються викладачі кафедри історії України, археології та краєзнавства, зокрема, О. В. Гринь, О. Я. Рахно та Л. В. Ясновська.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчує, що традиції навчання історії України в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка сформувалися як цілісна та динамічна система, що поєднує багаторічний академічний досвід із сучасними освітніми підходами. Їх розвиток відбувався у тісному зв'язку із суспільно-політичними трансформаціями, реформуванням вищої освіти та становленням незалежної української держави.

Встановлено, що еволюція змісту навчальних курсів історії України, удосконалення методики навчання та активна науково-дослідна діяльність викладачів і студентів сприяли формуванню потужного освітньо-наукового осередку регіонального рівня. Важливу роль у цьому процесі відіграє кафедра історії України, археології та краєзнавства, яка забезпечує спадкоємність наукових шкіл і високий рівень навчання історії України.

Сучасний етап розвитку історичної освіти в університеті засвідчує ефективне поєднання традиційних методів навчання з інноваційними підходами. Інновації у методиці викладання історії України в НУЧК реалізуються через поєднання авторських методичних розробок, цифрових освітніх технологій, інтерактивних форм навчання та системного професійного розвитку викладачів і здобувачів освіти. Такий підхід забезпечує підготовку фахівців, здатних до критичного аналізу історичних процесів і використання сучасних дослідницьких інструментів у професійній діяльності.

Важливою складовою освітніх традицій є тісний взаємозв'язок навчального процесу з науковою роботою, практичною діяльністю, участь викладачів і студентів у конференціях, археологічних та етнографічних експедиціях, роботі наукових гуртків, проблемних груп і співпраці з освітніми установами, що сприяє формуванню та розвитку дослідницьких компетентностей і професійного мислення.

Накопичений досвід Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка навчання історії України демонструє ефективність поєднання освітньої, наукової та практичної складових підготовки фахівців. Він є важливим прикладом успішного розвитку історичної освіти в умовах сучасних викликів та може бути використаний для подальшого вдосконалення методики навчання історії України у закладах вищої освіти України.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом впливу цифровізації та сучасних викликів на трансформацію історичної освіти, а також із розширенням міждисциплінарних підходів у навчанні історії.

References

1. Бойко О. Д. Методика викладання історії у вищій школі: специфіка та особливості. *Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2025. Вип. 2. С. 44–50.
Boiko, O. D. (2025). Metodyka vykladannia istorii u vyshchii shkoli: spetsyfika ta osoblyvosti [Methodology of Teaching History in Higher Education: Specifics and Features.]. *Naukovi zapysky NDU imeni M. Hoholia. Serii: Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific Notes of Nizhyn Mykola Gogol State University. Series: Psychological and Pedagogical Sciences*. 2. 44–50. [in Ukrainian].
2. Боровик А. М., Боровик М. А. Історія Чернігівського національного педагогічного університету в біографіях його керівників. Київ: СПД Чалчинська Н. В., 2016. 416 с.
Vorovyk, A. M., & Vorovyk, M. A. (2016). Istoriia Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu v biohrafiiakh yoho kerivnykiv [History of Chernihiv National Pedagogical University in the Biographies of Its Leaders]. Kyiv, Ukraine: SPD Chalchynska N.V. [in Ukrainian].
3. Голуб А. Викладання історії в педагогічних вишах через призму місцевої минувшини: теоретичні та практичні аспекти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 220. С. 168–172. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-220-168-172>
Holub, A. (2025). Vykladannia istorii v pedahohichnykh vyshakh cherez pryзму mistsevoi mynuvshyny: teoretychni ta praktychni aspekty [Teaching History in Pedagogical Universities through the Lens of Local History: Theoretical and Practical Aspects]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences*. 220. 168–172. Retrieved from: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-220-168-172> [in Ukrainian].
4. Гончарова О. Формування історичної пам'яті як головне завдання викладання історії України у вищих навчальних закладах. *Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.)*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. С. 262–269.
Honcharova, O. (2023). Formuvannia istorychnoi pamiati yak holovne zavdannia vykladannia istorii Ukrainy u vyshchykh navchalnykh zakladakh [The Formation of Historical Memory as the Main Objective of Teaching the History of Ukraine in Higher Education Institutions]. *Aktualni problemy teorii ta metodyky navchannia istorii: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Zaporizhzhia, 10 travnia 2023 r.) – Current Issues in the Theory and Methodology of Teaching History: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Zaporizhzhia, May 10, 2023)*. Zaporizhzhia, Ukraine: Zaporizkyi natsionalnyi universytet. 262–269. [in Ukrainian].
5. Гринь О. В. Веб-платформи та ресурси для проведення дистанційного тестування здобувачів вищої освіти з історичних дисциплін. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2023): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 7–8 грудня 2023 р., м. Суми, Україна. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2023. С. 86–88.*
Hryn, O. V. (2023). Veb-platformy ta resursy dlia provedennia dystantsiinoho testuvannia zdobuvachiv vyshchoi osvity z istorychnykh dystsyplin [Web Platforms and Resources for Conducting Distance Testing of Higher Education Students in Historical Disciplines]. *Naukova diialnist yak shliakh formuvannia profesiinykh*

- kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia (NPK-2023): materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 7–8 hrudnia 2023 r., m. Sumy, Ukraina – Scientific Activity as a Way of Forming Professional Competencies of a Future Specialist (SPC-2023): Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Sumy, Ukraine, December 7–8, 2023). Sumy, Ukraine: SumDPU im. A. S. Makarenka. 86–88. [in Ukrainian].*
6. Гринь О. В. Інтеграція інфомедійної грамотності у процес вивчення історії (на прикладі навчальної дисципліни «Історія України 1939–початку XXI ст.»). *Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти: збірник статей / Редкол.: В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ: Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. С. 78–82.*
Hryn, O. V. (2021). Intehratsiia infomediinoi hramotnosti u protses vyvchennia istorii (na prykladi navchalnoi dystsypliny «Istoriia Ukrainy 1939 – pochatku XXI st.») [Integration of Information and Media Literacy into the Process of Studying History (on the Example of the Academic Course «History of Ukraine from 1939 to the Early 21st Century»)]. *Infomediina hramotnist – nevidiemna skladova navchalnoho protsesu zakladu vyshchoi osvity: zbirnyk statei – Information and Media Literacy as an Integral Component of the Educational Process of Higher Education Institutions: Collection of Articles*. Kyiv, Ukraine: AUP, IREX, Tsentr Vilnoi presy. 78–82. [in Ukrainian].
  7. Гринь О., Петrenchенко І., Шара Л. Курсова робота з історії: навчально-методичний посібник. Чернігів, 2020. 40 с.
Hryn, O., Petrenchenko, I., & Shara, L. (2020). *Kursova robota z istorii: navchalno-metodychnyi posibnyk [Course paper in history: A teaching and methodological guide]*. Chernihiv, Ukraine. [in Ukrainian].
  8. Гринь О. В. Практикум з історії України литовсько-польської доби: Навчальний посібник. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2011. 424 с.
Hryn, O.V. (2011). *Praktykum z istorii Ukrainy lytovsko-polskoi doby: Navchalnyi posibnyk [Practicum on the History of Ukraine of the Lithuanian-Polish Period: A Study Guide]*. Chernihiv, Ukraine: Vydavets Lozovyi, V.M. [in Ukrainian].
  9. Гринь О. Розвиток дослідницької компетентності здобувачів освіти засобами цифрових інструментів у процесі навчання історії. *Осіньні читання освітян. Освіта під час війни: актуальні аспекти, ефективні форми та безпечний простір: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Чернігів, 30 жовтн. 2025 р.)*. Чернігів: ПАУ, 2025. С. 117–120.
Hryn, O. (2025). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti zdobuvachiv osvity zasobamy tsyfrovyykh instrumentiv u protsesi navchannia istorii [Development of Research Competence of Students through Digital Tools in the Process of Learning History]. *Osinni chytannia osvitan. Osvita pid chas viiny: aktualni aspekty, efektyvni formy ta bezpechnyi prostir: materialy I vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Chernihiv, October 30, 2025) – Autumn Readings of Educators. Education during War: Current Aspects, Effective Forms and Safe Environment: Proceedings of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Chernihiv, Ukraine: PAU. 117–120. [in Ukrainian].
  10. Грушева Т. Історія України в закладах вищої освіти: виклики часу. *Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.)*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. С. 269–274.
Hrusheva, T. (2023). *Istoriia Ukrainy v zakladakh vyshchoi osvity: vyklyky chasu [History of Ukraine in Higher Education Institutions: Challenges of the Time]*. *Aktualni problemy teorii ta metodyky navchannia istorii: materialy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Zaporizhzhia, 10 travnia 2023 r.) – Current Issues in the Theory and Methodology of Teaching History: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Zaporizhzhia, May 10, 2023)*. Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet. 269–274. [in Ukrainian].
  11. Дорохіна Т., Токарев С. Етнографічна практика в Інституті історії: досвід та перспективи. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*. 2024. Вип. 180. С. 157–169.
Dorokhina, T., & Tokarev, S. (2024). *Etnohrafichna praktyka v Instytutii istorii: dosvid ta perspektyvy [Ethnographic Practice at the Institute of History: Experience and Prospects]*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H. Shevchenka – Bulletin of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*. 180. 157–169. Chernihiv, Ukraine: NUChK. [in Ukrainian].
  12. Кафедра історії України, археології та краєзнавства. *ННІ історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського*. URL: <https://inst-hist.chnpu.edu.ua/kafedra-istoriyi-ukrayiny-arheologiyi-ta-krayeznavstva/> [in Ukrainian].
Kafedra istorii Ukrainy, arkhelohii ta kraieznnavstva [Department of Ukrainian History, Archaeology and Local History]. *NNI istorii ta sotsiohumanitarnyykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho – O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines*. Retrieved from: <https://inst-hist.chnpu.edu.ua/kafedra-istoriyi-ukrayiny-arheologiyi-ta-krayeznavstva/> [in Ukrainian].
  13. Коваленко В. П., Коваленко О. Б., Ясновська Л. В. Кафедра історії та археології України Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, Сіверянська думка, 2005. 188 с.
Kovalenko, V. P., Kovalenko, O. B., & Yasnovska, L. V. (2005). *Kafedra istorii ta arkhelohii Ukrainy Chernihivskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka [Department of the*

- History and Archaeology of Ukraine of T. H. Shevchenko Chernihiv State Pedagogical University]. Chernihiv, Ukraine: Siverianska dumka. [in Ukrainian].
14. Лебедева І. М. Актуальність вивчення дисципліни «Історія України» у закладах вищої освіти в умовах сьогодення. *Вісник КНЛУ. Серія Історія, економіка, філософія*. 2024. Випуск 29. С. 81–92. DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9321.29.2024.301788>
Lebedieva, I. M. (2024). Aktualnist vyvchennia dystsypliny «Istoriia Ukrainy» u zakladakh vyshchoi osvity v umovakh sohodennia [The Relevance of Studying the Discipline «History of Ukraine» in Higher Education Institutions under Contemporary Conditions]. *Visnyk KNLU. Serii Istorii, ekonomika, filosofii – Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series: History, Economics, Philosophy*. 29. 81–92. DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9321.29.2024.301788> [in Ukrainian].
  15. Остряно А. М. Джерелознавство історії України: навчально-методичний посібник. Чернігів, 2021. 49 с.
Ostrianko, A. M. (2021). Dzhereloznavstvo istorii Ukrainy: navchalno-metodychnyi posibnyk [Source Studies of the History of Ukraine: A Teaching and Methodological Guide]. Chernihiv, Ukraine. [in Ukrainian].
  16. Остряно А. Підготовка сучасного історика: методологічні засади. *Інновації в освіті: Тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*, Чернігів, 27 червня 2023 р. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г Шевченка, 2023. С. 29–33.
Ostrianko, A. (2023). Pidhotovka suchasnoho istoryka: metodolohichni zasady [Training of a Modern Historian: Methodological Foundations]. *Innovatsii v osviti: tezy dopovidei uchashnykiv Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu – Innovations in Education: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation (Chernihiv, June 27, 2023)*. Chernihiv, Ukraine: NUChK. 29–33. [in Ukrainian].
  17. Петrenchенко І. Є., Лисенко С. О., Погранична Н. М. Європейський досвід та можливості для України при впровадженні дуальної освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15355717>
Petrenchenko, I. Ye., Lysenko, S. O., & Pohranychna, N. M. (2025). Yevropeiskyi dosvid ta mozhlyvosti dlia Ukrainy pry vprovadzhenni dualnoi osvity [European Experience and Opportunities for Ukraine in the Implementation of Dual Education]. *Pedahohichna akademiia: naukovy zapysky – Pedagogical Academy: Scientific Notes*. 17. Retrieved from: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15355717> [in Ukrainian].
  18. Петrenchенко І. Є. З досвіду організації дистанційного навчання у Навчально-науковому інституті історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського НУЧК (на прикладі навчальних дисциплін «Історія України доби Гетьманщини» та «Історія Криму»). *Матеріали науково-практичної конференції «Восьмі Флорівські читання»*. Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. С. 110–115.
Petrenchenko, I. Ye. (2023). Z dosvidu orhanizatsii dystantsiinoho navchannia u Navchalno-naukovomu instytuti istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho NUChK (na prykladi navchalnykh dystsyplin «Istoriia Ukrainy doby Hetmanshchynu» ta «Istoriia Krymu») [From the Experience of Organizing Distance Learning at the O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (on the Example of the Courses «History of Ukraine of the Hetmanate Period» and «History of Crimea»)]. *Materalii naukovopraktychnoi konferentsii «Vosmi Fliorivski chytannia» – «Eighth Flioriv Readings»: Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. 110–115. Chernihiv, Ukraine: NUChK. [in Ukrainian].
  19. Петrenchенко І. Історія Криму: навчально-методичний посібник. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2022. 68 с.
Petrenchenko, I. (2022). Istoriiia Krymu: navchalno-metodychnyi posibnyk [History of Crimea: A Teaching and Methodological Guide]. Chernihiv, Ukraine: NUChK. [in Ukrainian].
  20. Петrenchенко І. Є. Історія України доби Гетьманщини: навчально-методичний посібник. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2022. 112 с.
Petrenchenko, I. Ye. (2022). Istoriiia Ukrainy doby Hetmanshchynu: navchalno-metodychnyi posibnyk [History of Ukraine of the Hetmanate Period: A Teaching and Methodological Guide]. Chernihiv, Ukraine: NUChK. [in Ukrainian].
  21. Петrenchенко І. Є. Історія Криму як компонент освітньої програми підготовки майбутніх учителів історії. *Актуальні проблеми історичної освіти: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Херсон, 18 березня 2021 р.)*. Херсон, 2021. С. 43–49.
Petrenchenko, I. Ye. (2021). Istoriiia Krymu yak komponent osvithnoi prohramy pidhotovky maibutnykh uchyteliv istorii [History of Crimea as a Component of the Educational Program for Training Future History Teachers]. *Aktualni problemy istorychnoi osvity: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii (Kherson, March 18, 2021) – Current Issues of Historical Education: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. 43–49. Kherson, Ukraine. [in Ukrainian].
  22. Токарев С. А. Музеєзнавство: навчально-методичний посібник. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2024. 111 с.

- Tokariiev, S. A. (2024). *Muzeieznavstvo: navchalno-metodychnyi posibnyk* [Museum Studies: A Teaching and Methodological Guide]. Chernihiv, Ukraine: NUChK. [in Ukrainian].
23. Ясновська Л. В. Досвід викладання навчальної дисципліни «Історичне краєзнавство в Навчально-науковому інституті історії та соціогуманітарних дисциплін О.М. Лазаревського. *Матеріали науково-практичної конференції «Дев'яти Флорівські читання»*. Чернігів, 2025. С. 180–184.
Yasnovska, L. V. (2025). *Dosvid vykladannia navchalnoi dystsypliny «Istorychne kraieznavstvo» v Navchalno-naukovomu instytuti istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho* [Experience of Teaching the Academic Discipline «Historical Local Studies» at the O. M. Lazarevskyi Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines]. *Materialy nauково-praktychnoi konferentsii «Deviati Florivski chytannia» – «Ninth Floriv Readings»: Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Chernihiv, Ukraine: NUChK. 180–184. [in Ukrainian].
24. Ясновська Л. В. Особливості викладання обов'язкової навчальної дисципліни «Історичне краєзнавство у старшій школі» на другому (магістерському) рівні вищої освіти. *Матеріали науково-практичної конференції «Восьми Флорівські читання»*. Чернігів, 2023. С. 196–198.
Yasnovska, L. V. (2023). *Osoblyvosti vykladannia oboviazkovoї navchalnoi dystsypliny «Istorychne kraieznavstvo u starshii shkoli» na druhomu (mahisterskomu) rivni vyshchoї osvity* [Specific Features of Teaching the Mandatory Academic Discipline «Historical Local Studies in Upper Secondary School» at the Second (Master's) Level of Higher Education]. *Materialy nauково-praktychnoi konferentsii «Vosmi Florivski chytannia» – «Eighth Floriv Readings»: Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Chernihiv, Ukraine: NUChK. 196–198. [in Ukrainian].
25. Hryn, O., Kulyk, I., Petrechenko, I., Tsypliak, N., & Yasnovska, L. (2024). Enhancing students' critical thinking skills through project-oriented education. *Revista Eduweb*. 18(4). 241–250. Retrieved from: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.04.16> [in English].

Hryn Olena

<https://orcid.org/0000-0001-8307-8070>

ResearcherID 0033501

Scopus-Author ID 59539632100

PhD in History (Candidate of Historical Sciences),
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Ukrainian History, Archeology and Local History,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: olenagreen5@ukr.net

Petrechenko Iryna

<https://orcid.org/0000-0001-6677-1260>

ResearcherID 0031846

PhD in History (Candidate of Historical Sciences),
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Ukrainian History, Archeology and Local History,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: petrechenko-ie@ukr.net

Yasnovskaja Lyudmila

<https://orcid.org/0000-0001-9590-8254>

ResearcherID 0036021

PhD in History (Candidate of Historical Sciences),
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Ukrainian History, Archeology and Local History,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: lusiajasnovskaja@ukr.net

TRADITIONS OF TEACHING THE HISTORY OF UKRAINE AT T. H. SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY «CHERNIHIV COLEHIUM»

Purpose. The article aims to examine the formation and development of the traditions of teaching the History of Ukraine at T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» during the period of Ukraine's independence and to identify the main educational and methodological approaches and pedagogical practices that have developed in the process of training specialists.

Methodology. The methodological framework of the research is based on the principles of historicism, objectivity, and systematicity, which make it possible to analyse the development of

traditions of teaching the History of Ukraine at T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» in the context of transformations in Ukrainian historical education and changes in the system of higher education. The principle of historicism made it possible to trace the evolution of the content and methodology of teaching the History of Ukraine from the early 1990s to the present, taking into account socio-political and educational processes that have influenced the development of the humanities. The principle of systematicity ensured the consideration of teaching the History of Ukraine as a component of the university's integrated educational and research environment. The historical-genetic method was used to analyse the stages in the formation of the system of teaching the History of Ukraine. The historical-comparative method made it possible to compare the content and structure of university courses in different periods and to trace the transformation of methodological approaches to teaching history. The historical-systemic approach was applied to study the relationship between the educational process, the research activities of teachers and students, and the institutional development of the university.

The methods of analysis and generalisation of documentary sources, including curricula, course syllabi, teaching and methodological manuals, conference materials, and publications of university teachers devoted to historical education and the methodology of teaching history, made it possible to identify the main directions of the development of historical education at the university. The analysis of educational practices, including forms of organising the learning process and the use of modern educational technologies – such as digital platforms, blended and distance learning technologies, the integration of media literacy, and digital resources in teaching historical disciplines made it possible to characterise the implementation of educational innovations.

Scientific novelty. *The scientific novelty of the study lies in the comprehensive analysis of the formation and development of traditions of teaching the History of Ukraine at T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» during the period of Ukraine's independence. For the first time, the experience of teaching the History of Ukraine at the university has been generalised as an integrated educational and research practice that combines the learning process, academic research, student research activities, and cooperation with secondary and extracurricular educational institutions. The study systematises the evolution of the content of university courses in the History of Ukraine, identifies the main educational and methodological approaches to their teaching, and highlights the role of the Department of Ukrainian History, Archaeology and Local History of the O. M. Lazarevskyi Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines in the formation of a regional centre of historical scholarship and in the training of professional historians. Particular attention is paid to modern trends in the methodology of teaching the History of Ukraine, including the use of digital educational technologies, elements of blended and distance learning, the integration of media literacy, and the involvement of students in research activities through participation in scientific conferences and archaeological and ethnographic expeditions.*

Conclusions. *The research demonstrates that the traditions of teaching the History of Ukraine at T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» have developed into an integrated and dynamic system that combines long-standing academic experience with modern educational approaches. Their development has taken place in close connection with socio-political transformations, reforms in higher education, and the establishment of the independent Ukrainian state. The evolution of the content of university courses, the improvement of teaching methods, and the active research activities of teachers and students have contributed to the formation of a strong regional educational and research centre. The Department of Ukrainian History, Archaeology and Local History of the O. M. Lazarevskyi Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines plays an important role in ensuring the continuity of academic traditions and maintaining a high level of historical education. The modern stage of historical education at the university demonstrates an effective combination of traditional teaching methods with innovative approaches. The accumulated experience of the university illustrates the effectiveness of integrating educational, research, and practical components in the training of specialists and may serve as an important example for improving the methodology of teaching the History of Ukraine in higher education institutions of Ukraine.*

Key words: *History of Ukraine, historical education, higher education institutions, methodology of teaching history, educational traditions, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», O. M. Lazarevskyi Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines, historical thinking, scientific research, media literacy, digital technologies in education, inquiry-based learning.*

Стаття надійшла до редакції 21.11.2025 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Тамара Янченко**